

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА
В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ:
ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету
біоресурсів і природокористування України*

**Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни
та глобальних викликів**

**25 травня 2023 року
Київ, Україна**

Організатор конференції:

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Продовольча та екологічна безпека в умовах війни та повоєнної відбудови: виклики для України та світу: мат. Міжн. наук.-практ. конф., секція 4: Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів (м. Київ, 25 трав. 2023 р.). Київ, 2023. С. 358.

Матеріали конференції подано в авторській редакції.

У збірнику подано результати обговорення актуальних проблем, перспектив і шляхів забезпечення продовольчої та екологічної безпеки в умовах війни, плану відновлення України, сталого розвитку світу в контексті глобальних і регіональних викликів, трансформації суспільства та формування нової парадигми розвитку.

Редакційна колегія:

Ніколаєнко С. М. (відповідальний редактор), Кваша С. М., Кондратюк В. М., Ткачук В. А., Шинкарук В. Д., Барановська О. Д., Баль-Прилипка Л. В., Братішко В. В., Глазунова О. Г., Гриценко І. С., Діброва А. Д., Євсюков Т. О., Каплун В. В., Коломієць Ю. В., Кононенко Р. В., Васишин Р. Д., Мельник В. І., Остапчук А. Д., Отченашко В. В., Рудик Я. М., Ружило З. В., Савицька І. М., Тонха О. Л., Цвіліховський М. І., Яра О. С.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**ПРОДОВОЛЬЧА ТА ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОЇ
ВІДБУДОВИ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

*присвяченої 125-річчю Національного університету біоресурсів
і природокористування України*

Секція 4. Якість освіти та гуманітарна наука в умовах війни та глобальних викликів

Відповідальний за випуск: **Отченашко В. В.**

© НУБіП України, 2023.

УДК 371.315:811.111'255

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ АГРАРНИХ ТЕРМІНІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Колесник М.Ю., старший викладач

(kolesnyk.m@nubip.edu.ua)

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

У ході розвитку науки і виробництва відкриваються нові явища, виникають нові поняття, що позначаються іменуваннями особливого роду – термінами. Вивчення термінів постійно перебуває у сфері наукових інтересів як фахівців у галузі термінології, так і лінгвістів. Мова динамічно розвивається і реагує на всі зміни, що відбуваються в інших сферах життя. Сільське господарство в цьому випадку не є винятком. Аграрні терміни, як мовні знаки, становлять суттєву складову науково-технічних текстів і одну з головних труднощів їх перекладу з огляду на їх неоднозначність, відсутність перекладних відповідників (у випадку термінів-неологізмів).

Проблемами утворення і перекладу термінів займалися такі вчені, як В.В. Віноградов, Г.О. Вінокур, О.І. Смірницький, О.С. Ахманова та інші. Науковці досліджували специфіку перекладу термінів, їх види, етапи перекладу, основні вимоги до перекладача та перекладу в цілому. На сьогодні проблема перекладу складних аграрних німецьких термінів українською мовою є ще недостатньо дослідженою і вимагає вивчення різноманітних її аспектів.

Дослідження термінологічної лексики спирається на визначення терміна. З приводу визначення терміну та вимог до нього в лінгвістичній літературі існують різні, не рідко протилежні точки зору.

Частіше за все терміном називають слово, словосполучення, або просто мовний знак, що репрезентує наукове поняття спеціальної, професійної сфери знань. Сутність мовної (а значить і термінологічної) номінації полягає в тому, щоб, відбиваючи у свідомості носіїв мови їх практичний і суспільний досвід, звертати факти позамовної дійсності в мовні значення. При цьому необхідно підкреслити, що терміноутворення являє собою процес вторинної номінації, результати якої є похідними за змістом чи морфологічним складом.

Задача перекладача полягає у вірному виборі того чи іншого прийому під час процесу перекладу, щоб якнайточніше передати значення будь-якого терміна. Головним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквіваленту. Еквівалент - постійна лексична відповідність, яка точно співпадає із значенням слова. Терміни, які мають еквіваленти у рідній мові, відіграють важливу роль при перекладі. Вони служать опорними пунктами у тексті, від них залежить розкриття значення інших слів. Наприклад: *der elektrische Ventilator* - електричний вентилятор, *die Maschine* - машина.

Одним з найпростіших прийомів перекладу терміна є прийом транскодування. Транскодування - це побуквенна чи пофонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу. Наприклад, *der Laser* - лазер, *der Barometer* - барометр. При перекладі цим способом не слід забувати й про "фальшивих друзів перекладача" (таких, як *der Zentner* - пів центнера, *die Billion* - трильйон), транслітераційний спосіб перекладу яких призводить до грубих викривлень смислу.

Терміни також підлягають іншому лексичному прийому перекладу - калькуванню - передача комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу. Даний прийом застосовується при перекладі складних за структурою термінів. Наприклад: *die Ackerkrume* - орний шар.

Аграрна термінологія завжди була і є важливою складовою частиною в лексичному запасі німецької мови. На її утворення впливають різноманітні фактори. Кожна галузь людських знань використовує ті чи інші лексичні одиниці для забезпечення своїх потреб у необхідній кількості термінологічних лексичних одиниць [1].

У німецькій мові набули певного поширення термінологічні лексичні лакуни. Це, зокрема, такі лексичні одиниці, які можна розглядати в якості термінологічних лакун:

- Getreide n. – зернові культури
- Schlepper m. – трактор-тягач
- Zapfwelle f. – вал відбору потужності
- Kalkung f. – удобрення вапном

Подібно до англійської мови більшість німецьких термінологічних одиниць не мають особливостей при передачі лексичного значення.

Так, наприклад:

- Auslassventil n. – випускний клапан
- Einlassventil n. – впускний клапан
- Bruttoertrag m. – валовий збір
- Gräser pl. – злакові [1]

У німецькій мові термінологізми утворюють складні іменники. Шар складних іменників є досить чисельним. Такі іменники є надзвичайно характерними для німецької мови. Рід складних іменників залежить від основного слова. До цієї категорії іменників належать такі термінологізми, як:

- Kornfrüchte pl. – зернові культури
- Ackerkrume f. – орний шар
- Drillmaschine f. – рядкова сівалка
- Flächeneinheit f. – одиниця площі
- Bodenbearbeitung f. – обробіток ґрунту

Збагачення лексичної системи галузі, зокрема термінологічними одиницями, відбувається двома шляхами: утворенням нових одиниць, і набуттям уже існуючими словами нових значень, коли слово в актах повторної номінації отримує інакший денотативно-сигніфікативний зміст [6].

Терміносистема АПК відзначається великою кількістю термінів, що дають дефініцію поняттям, пов'язаним з використанням землі, наприклад, “земля” (das Land), “урожайність” (die Ergiebigkeit), “збір” (das Einsammeln), “ділянка” (das Feldstück) та ін. Вони позначають найбільш загальні поняття аграрної науки, що виникла задовго до її повноцінного становлення. Такі терміни – це модифікації первісного значення звичайних загальноновживаних слів [4].

В мові сільського господарства важливе місце займають терміни, що вдруге опиняються в терміносистемі, набуваючи актуалізації внаслідок зміни економічної, соціальної чи політичної ситуації. Реанімували термінологічний зміст автохтонні віддієслівні іменники “наділ” (der Bodenanteil), “розподіл” (die Verteilung), “перепродаж” (der Weiterverkauf), “викуп” (der Rückkauf), “продаж” (die Absetzung), “торг” (der Schächer) [4; 5].

Слід зазначити, що у новому термінологічному середовищі вони вживаються разом із уточнюючим словом – прикметником “земельний” (Boden-) або іменником “земля” (das Land), тому вони вже набули статусу термінологічних словосполучень, що зазвичай вживаються в сталому вигляді (“земельний наділ” (der Bodenanteil), “розподіл землі” (die Bodenverteilung), “фермер” (der Landwirt), “сільське господарство” (die Landwirtschaft)) [4].

Переклад термінів - дуже відповідальна задача для перекладача. Перекладач повинен враховувати те, що кожна мова розвивається самостійно: в ній діють власні мовні реалії, закріплені культурно-історичні реалії, з'являються нові реалії, які ще не мають еквівалентів на момент перекладу на інші мови. Але і попри це перекладачеві доводиться перекладати матеріали, що містять і такі термінологічні особливості, з якими він не знайомий. Для подолання труднощів, що виникають під час перекладу фахових, зокрема аграрних текстів,

необхідно ґрунтовно аналізувати спеціальну лексику, вивчати її багатозначність, синонімію, антонімію, особливості словотворення, а також різноманітні скорочення, абрєвіатури та власні назви, що простежуються у зазначених текстах.

Література:

1. Кондратюк С.Ю. Особливості вивчення анґлійської та німецької термінології з агрономії та механізації сільського господарства / С.Ю. Кондратюк // Вісник Житомирського державного університету. Вип. 39. Філологічні науки. – 2008, С. 203–208.
2. Дискурс у комунікаційних системах: [Зб. наук. ст.] / відп. ред. С. П. Денисова. – К.: Вид-во Київ. міжнар. ун-ту, 2004. – 344 с.
3. Колеснікова І. А. Лінґвокоґнітивні та комунікативно-праґматичні параметри професійного дискурсу: автореф. дис. д-ра філ. наук : 10.02.15 / І. А. Колеснікова. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2009. – 33 с.
4. Кравченко Т. П. Термінологізована лексика у терміносистемі економіки АПК / Т. П. Кравченко // Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні: 272 Матеріали Причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу, м. Миколаїв 24-26 квітня 2013 р. – Миколаїв : МНАУ, 2013. – С. 114–117.
5. Шевченко И. С. К определению понятия дискурса в исторической прагматике / И. С. Шевченко // Вісник ХДУ №435, Серія романо-германська філологія. – Х.: Харк. ун-т, 1999 – С. 150–153.
6. Ємельянова Є. С. Морфологічна адаптація галліцизмів у сучасній українській сільськогосподарській термінології [Електронний ресурс] / Є. С. Ємельянова. – С. 134–136. – Режим доступу : <http://dspace.nbuiv.gov.ua/xmlui/bitstream/> (дата звернення 23.10.2020).